

Asia: VN/26814/2024

Koulutustarpeen ennakointimalli

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset huomiot työryhmän esityksestä

Työryhmän esittämä ennakointimalli tarjoaa läpinäkyvän ja systemaattisen välineen koulutustarjonnan suuntaamiseen suhteessa työmarkkinoiden tarpeisiin. Sen vahvuutena on nykytilanteeseen pohjautuva joustava logiikka, joka vähentää pitkän aikavälin ennusteisiin liittyvää epävarmuutta. Toisaalta malli painottaa vahvasti valtakunnallista työvoimatarvetta, mikä voi sivuuttaa alueellisen erityisyyden ja pienempien toimijoiden yhteiskunnallisen roolin.

Lausunnonantajan näkemykset koskien koulutustarpeen ennakkoinnin periaatteita

On perusteltua, että koulutustarjontaa suhteutetaan työmarkkinoiden kysyntään. Kuitenkin koulutusjärjestelmällä on myös muita tehtäviä: se ylläpitää aineetonta kulttuuriperintöä, vahvistaa alueiden identiteettiä ja turvaa yhteisöjen elinvoimaisuutta. Tämä korostuu erityisesti maakunnissa, joissa koulutustarve voi olla määrällisesti pieni, mutta laadullisesti ja kulttuurisesti välttämätön. Esimerkiksi musiikkialan koulutus vahvoissa musiikkimaakunnissa on tärkeä osa jatkumoa ja kulttuurista infrastruktuuria, vaikka työmarkkinakysyntä ei yksin sitä oikeuttaisi.

Lisäksi koulutustarpeen ennakkoinnissa tulee huomioida julkisen sektorin osaajatarpeiden jatkuva kasvu. Sote-palvelut, kasvatuksen ja koulutuksen tehtävät sekä muut julkisen sektorin ammatit muodostavat merkittävän ja pysyvän kysynnän, johon vastaaminen ei ole pelkästään taloudellinen vaan myös yhteiskunnallinen velvoite.

Lausunnonantajan näkemykset koskien koulutustarpeen ennakointimallin toteutusta

Mallin toteutuksessa on tärkeää, että turvamekanismit takaavat koulutuksen alueellisen saavutettavuuden ja monipuolisuuden. Konkreettisia keinoja voisivat olla:

Alueellisen saavutettavuuden varmistaminen: koulutusta tulee säilyä jokaisessa maakunnassa, jotta osaaminen on lähellä työpaikkoja ja yhteisöjä.

Rahoitusmekanismit: pienille toimijoille ja erityisaloille tarvitaan erillisrahoitusta, jotta ne voivat turvata koulutuksen jatkuvuuden myös silloin, kun opiskelijamäärät ovat vähäiset mutta merkitys suuri.

Julkisen sektorin turvaaminen: malliin tulisi sisällyttää erityinen tarkastelu julkisen sektorin jatkuviin osaajatarpeisiin, sillä ne eivät ole yhtä alttiita talouden suhdannevaihteluille kuin yksityinen sektori.

Yhteistyömallit ja työelämäläheisyys: erityisesti ammattikorkeakoulujen osalta on tärkeää, että koulutus säilyy tiiviissä yhteydessä alueen työelämään. Riittävän lähellä toimivia oppilaitoksia tarvitaan, jotta ne voivat ymmärtää paikalliset elinkeinot, kehittää työelämää yhteistyössä ja tuottaa osaajia yritysten ja julkisen sektorin tarpeisiin.

Lausunnonantajan näkemykset koskien työryhmäraportin mukaisen perusskenaarion ennakointitulosta

Raportin perusskenaario osoittaa korkeakoulutuksen tarpeen kasvavan ja ammatillisen koulutuksen osuuden vähenevän. Tämä kehitys voi toteutua valtakunnallisesti uskottavana, mutta sen vaikutukset vaihtelevat alueittain. Maakunnissa, joissa korkeakoulut ovat pieniä ja erikoistuneita, mallin soveltaminen voi johtaa koulutuksen kaventumiseen ja alueellisen elinvoiman heikentymiseen.

Perusskenaarion rinnalla tulisi tarkastella vaihtoehtoisia skenaarioita, joissa huomioidaan myös sivistys- ja aluekehitystavoitteet. Koulutuksen rooli ei ole vain työvoiman tuottaminen, vaan myös kulttuurisen ja yhteiskunnallisen jatkuvuuden turvaaminen. Erityisesti musiikkialan ja muiden kulttuurialojen osalta koulutuksen jatkuvuus tulee nähdä osana aineettoman kulttuuriperinnön säilyttämistä.

Näin varmistetaan, että koulutusjärjestelmä ei keskity yksinomaan työmarkkinoiden hetkellisiin tarpeisiin, vaan säilyttää monipuolisuutensa ja tukee koko maan elinvoimaa pitkällä aikavälillä.

Isihanni Jari
Centria-ammattikorkeakoulu Oy